

**ДОКУМЕНТ ЗА ДЪЛГОСРОЧНО СТРАТЕГИЧЕСКО
МЕЖДУНАРОДНО ПАРТНЬОРСТВО МЕЖДУ РАЗЛИЧНИ
СОЦИАЛНО-ИКОНОМИЧЕСКИ ПАРТНЬОРИ ЗА ПОВИШАВАНЕ
КАЧЕСТВОТО НА ПРЕДУЧИЛИЩНИЯ ОБРАЗОВАТЕЛЕН ПРОЦЕС
В ОБЩИНТЕ ЛУДБРЕГ /ХЪРВАТИЯ/, ПАЗАРДЖИК /БЪЛГАРИЯ/
И КОЧАНИ /СЕВЕРНА МАКЕДОНИЯ/**

ИНТЕЛЕКТУАЛЕН ПРОДУКТ ПО ПРОЕКТА 02

WWW.ECOGARDENS.EU

Съдържание

1. Въведение.....	3
2. Настояща ситуация в образователния сектор на трите участващи общини.....	4
2.1. Преглед на образователната система в Лудбрег, Хърватия	4
2.1.1. Образователната система в Хърватия.....	4
2.1.2. Образованието в Лудбрег	6
2.1.3. Потенциални слаби страни:.....	9
2.2. Преглед на образователната система в Пазарджик, България	9
2.2.1. Образователният сектор в България.....	9
2.2.2. Образователната система в Пазарджик	12
2.2.3. Потенциални слаби страни:.....	13
2.3. Преглед на образователната система в Кочани, Северна Македония.....	14
2.3.1. Образователната система в Северна Македония.....	14
2.3.2. Образователната система в Кочани	18
2.3.3. Потенциални слаби страни:.....	21
3. Принципи и ценности на сътрудничеството между страните	21
4. Мисия, визия и основни цели	22
5. Ключови партньори, предизвикателства и предимства	22
5.1. Ключови партньори:	22
5.2. Предизвикателства	22
5.3. Потенциални мерки.....	23
6. План за действие.....	24
7. Финансиране на дейностите.....	30

1. Въведение

Проект „Еко градинки в нашите детски градини“ – ECO KIDS, финансиран по програма ЕРАЗЪМ+, се реализира в три Европейски общини: Лудбрег, Кочани и Пазарджик, за период от 24 месеца, от месец ноември 2018 г. до месец октомври 2020 г., с договор 2018-1-HR01-KA201-047502.

Накратко: Значителен процент от създаденото ежедневно количество твърди отпадъци може да бъде повторно използвано с минимални усилия, но за съжаление те продължават да вредят на околната среда. Ето защо потребността от спешни действия в областта на сепарирането и рециклирането на отпадъци е ключово условие за осигуряване на дълъг живот на нашата планета. Децата в детските градини са идеална целева група, която да бъде запозната с възможностите за намаляване на въглеродния отпечатък, който оставяме на Земята и да помогне за опазване на околната среда.

Проектът: проект **ECO-KIDS** учи малките деца за екологичните предизвикателства, пред които е поставен света днес и им показва как, чрез проект за рециклиране и управление на отпадъци, те могат да се справят с тези предизвикателства, като компостират хранителни отпадъци, които ще бъдат използвани за отглеждане на плодове, зеленчуци и цветя в двора на тяхната детска градина.

Изпълнението на дейностите по проекта води до създаване на стратегическо партньорство между различни по вид организации (представители на местната власт, детски градини и представители на гражданския сектор), за да могат заедно да допринесат за повишаване качеството на образованието в ранна детска възраст. Следвайки новата посока на предучилищното образование и добрите практики, а също така и съвременните технологии, изглежда, че най-добрият подход е така наречения „учене чрез правене“, когато децата могат да направят или изработят нещо със собствените си ръце.

Главната цел на проекта е да разработи подходяща за възрастта рамка за обучение на деца в предучилищна група за повторна употреба и рециклиране на отпадъците, които те ежедневно генерират и да подобри качеството на заобикалящата ги среда. Това става възможно чрез повишаване на компетенциите и уменията на възпитателите в детската градина за разработване на собствен подход към разделно събиране и рециклиране на отпадъците, като основен метод за насърчаване на децата да предприемат свои собствени пилотни проекти, особено при използване и популяризиране на компостиране и производство на екопродукти.

Партньорството включва различни по вид организации: Общинска администрация Лудбрег /Хърватия/, комунално предприятие Водовод /Северна Македония/, 3 детски градини – ДГ „Радост“ /Хърватия/, ДГ „Павлина Велянова“ /Северна Македония/ и ДГ „Радост“ /България/, 2 неправителствени организации: ЛАГ /Северна Македония/ и сдружение ЦУИР /България/, както и една частна фирма Луцера. /Хърватия/.

Взимайки предвид целите на проекта и проектните дейности, целта на този документ е да създаде основа за стратегическо сътрудничество и транснационално партньорство в сферата на образованието между общините Лудбрег, Кочани и Пазарджик, чрез участие на представители на публичния сектор, образованието и гражданските организации.

Подкрепата на Европейската комисия за изготвянето на този документ не представлява непременно одобрение на съдържанието, което отразява само възгледите на неговите автори и Комисията не може да бъде държана отговорна за използването на информацията, съдържаща се в него.

Образованието е ключов елемент за социалния и икономически живот на всяко едно общество. Силата на качественото образование дава резултати на две нива:

- 1) нивото на личностно развитие на всеки отделен човек
- 2) нивото на развитие на обществото.

На индивидуално ниво, образованието ни позволява да придобием знания, умения и критично мислене за направата на избор в посока – повишаване качеството на нашия живот.

На социално ниво, образованието е стратегически сектор, който влияе на цялостното развитие на едно общество. Всъщност, образованието е от стратегическо значение за развитието на обществото в една община или регион.

Образователните програми за деца от 3 до 6 годишна възраст в България, Хърватия и Северна Македония са до голяма степен идентични, но акцентът в настоящия проект ще бъде поставен върху: използване на ИКТ в преподаването, местното управление и гражданския сектор, управлението на отпадъци, опазване на околната среда и инициативи за чиста природа. Процесът на стратегическо планиране цели да се определи съвместна визия за бъдещето, определяне на приоритетите за представяне на възможни действия и ресурси в трите региона, за гарант, че общинските съветници, кметът, представителите на училищата, на гражданския сектор и други заинтересовани страни, които участват в процеса ще подкрепят реализирането на общите цели на проекта „Еко градинки в нашите детски градини“ – ECO KIDS, финансиран по програма Еразъм+.

Стратегията съдържа визия за развитие на стратегическото партньорство между участниците в образованието в трите участващи региона, основните принципи за изпълнение на стратегията, както и стратегическите приоритети и мерки за постигане на идентифицираната визия.

Стратегията определя приоритетите и мерките, които могат да бъдат предприети от заинтересованите страни чрез определяне на някои възможни действия и инициативи за бъдещо сътрудничество.

2. Настояща ситуация в образователния сектор на трите участващи общини

2.1. Преглед на образователната система в Лудбрег, Хърватия

2.1.1. Образователната система в Хърватия

Основното образование в Хърватия продължава осем години. То е задължително и безплатно за всички деца на възраст между 6 и 15 години. Това се отнася за всички деца с постоянно пребиваване на територията на Хърватия, независимо от тяхното гражданство.

В Хърватия съществуват 3 нива на основно образование. Задължителното основно образование, което се провежда в традиционните основни училища и специални институции за ученици със затруднения в развитието, художествено образование в начални музикални и танцови училища, както и основно образование на възрастни, което се провежда в обикновени училища и

специализирани институции. Основно музикално образование се провежда и в някои традиционни основни училища, като отделна образователна програма.

Посоката на развитие на Хърватия и националната образователна политика са насочени към създаване и развитие на „общество на знанието“ и това е описано в Планът за развитие на образователния сектор. Промени се очакват на всяко ниво на образователната система. Основната цел на промяната е подобряване качеството и усъвършенстване на образователната система на всички нива.

Националният образователен стандарт на Хърватия е създаден като основа за инициране на промени в програмата за преподаване и методите на работа в системата на основното училище с цел развитие на „училище пригодно за учениците“. Целта на този стандарт е облекчаването на работното натоварване чрез премахване на излишните образователни програми, въвеждане на съвременни методи на преподаване, основани на научно-базирани занятия и индивидуална или групово работа за прилагане на знания и умения.

Средното образование осигурява на всички, след завършване на началното образование, при равни условия и на база индивидуални възможности, възможността да придобият знания и компетенции, необходими за навлизане в пазара на труда и за по-нататъшно обучение във висшите учебни заведения.

Средното образование се осигурява от средните училища и други юридически лица и включва различни видове и форми на обучение, образование, квалификация и обучение, които се извършват по реда на Закона за основното и средното училищно образование (Държавен вестник на Република Хърватска, 87/2008, 86/2009, 92/2010, 105/2010, 90/2011, 16/2012, 86/2012, 94/2013 и 152/2014).

Институциите на средното образование се наричат: общежития за учениците от средното образование.

Програмите за средно образование са следните:

- Програми за получаване на диплома за средно образование
- Програми за получаване на професионална степен на образование
- Програми за основно професионално ниво
- Програми за квалификация и обучение

Средните училища, в зависимост от вида на програмата, която се преподава, са както следва:

- Гимназии
- Професионални или икономически училища
- Училища, ориентирани към изкуствата

Гимназията подготвя за продължаващо образование в по-висока образователна степен, професионалните училища създават подготовка за влизане на пазара на труда или осигуряват възможност за продължаване на образованието, а художествените училища развиват умения, възможности и творчество в различни художествени области.

2.1.2. Образованието в Лудбрег

Предучилищното образование в гр. Лудбрег се провежда в 3 детски градини, с капацитет за 300 деца от района на Лудбрег.

Детска градина „Радост“ е собственост на община Лудбрег в нея има 5 групи за начална подготовка и 1 група за предучилищна подготовка. Понастоящем, в градината работят 18 служителя; 13 са възпитатели, а 5 имат различна заетост. Средно годишния прием на детската градина е 140 деца.

Като част от редовната начална подготовка, децата обикновено посещават часове по английски и немски език, провеждани от подготвени учители със степен на образование заверена от Министерството на образованието и културата. Децата, които искат да посещават програма с религиозен профил, имат учители със завършена съответна степен, заверена от съответното министерство.

Предучилищните програми за по-големите деца е част от редовните занятия и кратката предучилищна подготовка за деца, които не са записани към съответната детска градина се провеждат следобед. С цел лесна адаптация на детето, детските градини предлагат на родителите, първоначално посещение на детска стая.

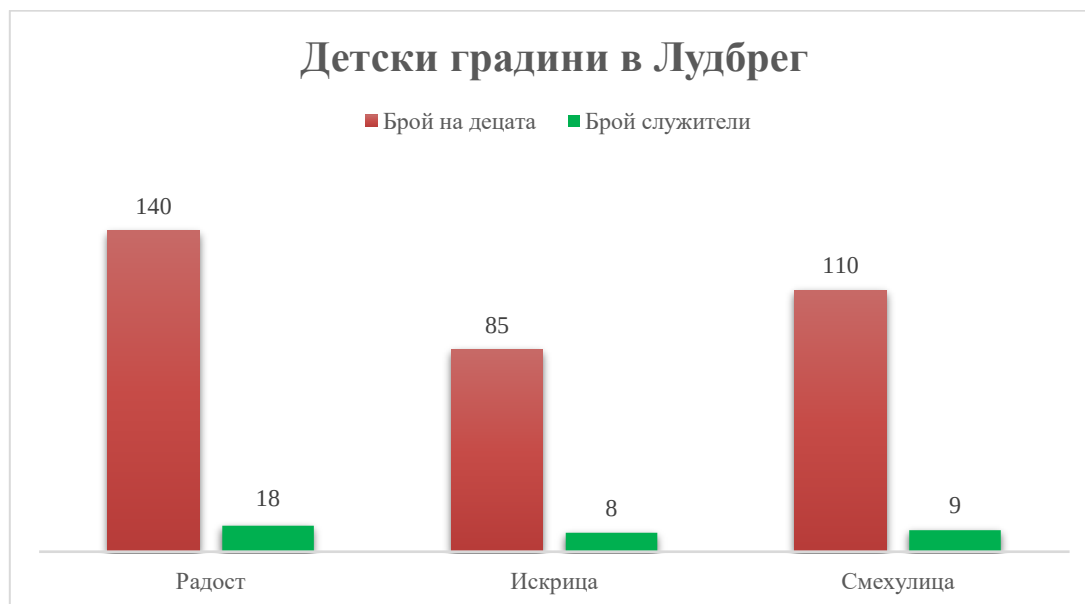
Децата в неравностойно положение и деца от националните малцинства се интегрират на групи и се осигурява психолог в помощ на педагогическия персонал.

Детската градина участва във всички официални празници и прояви на града и си сътрудничи с асоциации, институции и организации по различни проекти, с цел да включи децата в живота и работата от заобикалящата ги среда.

Детска градина “Искрица” се посещава максимум от 85 деца. В детската градина са заети осем служители. Тя изпълнява основна цялостна програма за предучилищно образование, а от кратките програми осъществява програма за ранно изучаване на английски език, религиозна програма и програма за работа с надарени деца. Освен това детската градина има и играчки за бърза адаптация към нова среда.

В детска градина „Смехулица” в момента работят 9 щатни служители. Детската градина си сътрудничи с 2 външни експерта, психолог, логопед и наставник. В нея могат да се обучават максимум 110 деца в три образователни групи: детски, по-големи и големи групи. Освен редовната програма в ОДЗ се организират религиозни програми и семинари за деца.

Графика 1.

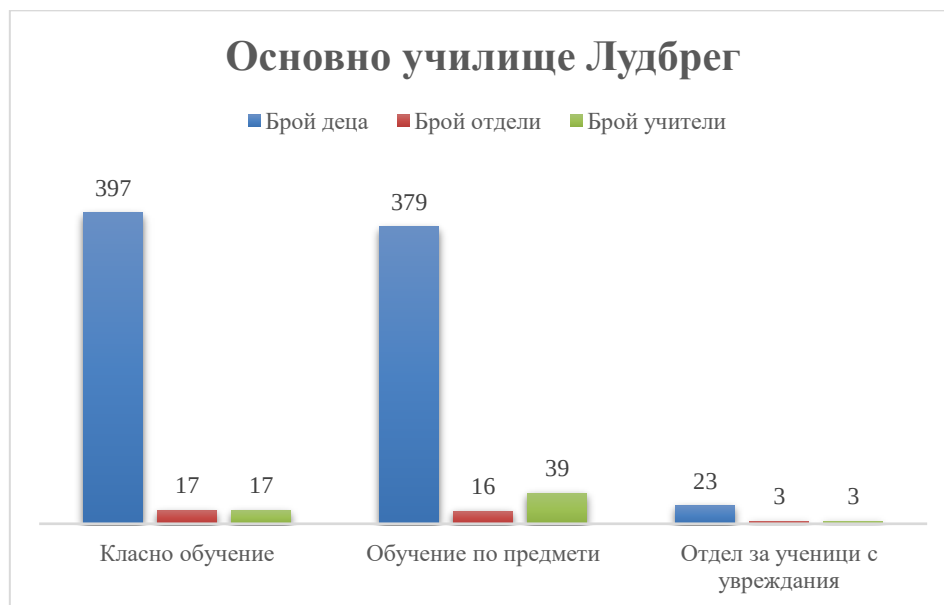
Основно училище „Лудбрег“ е публична институция за общо образование на децата и младежите. Училището извършва образователни и обучителни дейности. Основното образование в Република Хърватска се регламентира от Закона за образованието в началните и средните училища и затова основното училище „Лудбрег“ е въвело задължително и редовно основно образование. Освен това, осъществява дейност за основно музикално образование по следните програми: пиано, китара, акордеон, блок флейта, флейта, кларинет, тромпет, арфа, саксофон, барабан и солфедж. Училището работи на базата на учебна програма, годишен план и работна програма.

Днес, в основно училище „Лудбрег“ има общо 35 стаи – 17 зали за обучение и 16 кабинета. Училището се посещава от общо 776 ученика - 397 ученици са на възраст от 1 до 4 клас и 379 ученици са 5- 8 клас. Освен това училището разполага с три стаи за ученици с увреждания, които се посещават от общо 23 ученика. Музикалните паралелки на училището имат шест направления и в тях се обучават 152 ученика.

Освен редовните занимания, Основно училище „Лудбрег“ предлага и избираеми часове, в които учениците могат да изучават допълнителен избираем предмет като Компютърни науки, Немски език или Религия.

Освен това, училището организира различни дейности в допълнение на учебната програма, които целят да мотивират учениците и да ги ангажират с училището и учебния процес. С участието си в извънкласни дейности учениците добиват нови умения и компетентности, които могат да им бъдат от полза по време на обучението. Някои от допълнителните дейности са следните: театрално изкуство, млад изследовател, творчески работилници, художествени работилници, стая за игра, стая за четене, спортни дейности, групи по танци, хор, млад техник, първа помощ и др.

Графика 2.

Гимназия Лудбрег е новосъздадена училищна институция, която стартира работата си през учебната 2013/2014 година. Гимназия Лудбрег се премести на това ново място през февруари 2015 г. на ул. „Св. Троица“ 16, до момента на изграждането на новата училищна сграда.

Средното училище в Лудбрег предлага обучение в 4 годишни образователни програми:

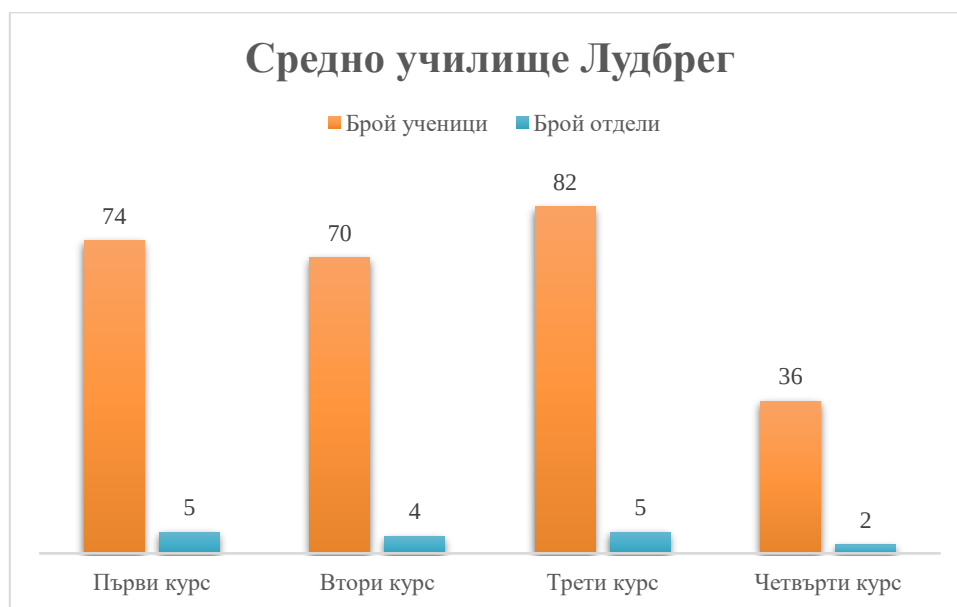
- Обща гимназия
- Икономика

И тригодишни програми за професионална степен на образование:

- Машинен инженер, Стругар, Пекар
- Компютърни технологии
- Избирателни професии (готвач, сладкар, градинар)

Допълнителни часове ще бъдат организирани в определено време, когато такава форма бъде необходима на учениците и ще включва активни дидактически - методически подходи като семинари, проекти, преподаване на терен, наблюдение, проследяване и насърчаване на талантиливи ученици и подготовка за състезания. Допълнителното образование е за онези ученици, които имат затруднения в усвояването на определена част от курса. Такова преподаване няма характер на приемственост, но ще се поддържа според нуждите на ученика от тези преподавателски области и/или предмети, които са необходими. Извънкласните дейности са насочени към развитието на интересите и талантите на учениците в различни области и ще се провеждат основно под формата на работа с проекти, както и обучение по чужди езици.

Графика 3.

2.1.3 Потенциални слаби страни:

- Липса на практическа работа в детските градини
- Твърде обемно учебно съдържание - много съдържание, което трябва да се усвои в кратък период от време
- Липса на връзка с актуални тенденции като грижа за опазване на околна среда и управление на отпадъците
- Липса на интердисциплинарен подход към темата за опазване на околната среда
- Липса на оборудване за преподаване на природни науки, адаптирано към най-малките
- Липса на работна ръка, която да полага грижи за околната среда в детската градина
- Невъзможност за работа в малки групи, заради големия брой деца и липса на работни кадри.

2.2. Преглед на образователната система в Пазарджик, България

2.2.1 Образователният сектор в България

Законът за предучилищното и училищното образование (в сила от 01.08.2016 г.) урежда правната рамка на образователната система в страната и осигурява правото на всеки гражданин за непрекъснато образование и повишаване на квалификацията. Законът признава правото на обучение на всяко дете; гарантира еднакво третиране независимо от етническа принадлежност, социален произход и място на живеене; осигурява условия и дава възможности за постоянно развитие и придобиване на знания на високо равнище в системата на образованието.

Българската образователна система традиционно е организирана в публичния сектор. Малко на брой частни училища, осигуряват образование на различни етапи от обучителния процес.

Подкрепата на Европейската комисия за изготвянето на този документ не представлява непременно одобрение на съдържанието, което отразява само възгледите на неговите автори и Комисията не може да бъде държана отговорна за използването на информацията, съдържаща се в него.

Образованието в България, е подсигурано и гарантирано от държавата в лицето на Министерството на Образованието и науката (МОН). Финансова автономност се дава на училища чрез финансова децентрализация и така наречените „делегирани бюджети“. Финансовата децентрализация е процес на прехвърляне на права и задължения свързани със съставянето и изпълнението на бюджет (делегиран бюджет). Училищата имат повече оперативни права що се отнася до създаване на бюджета и неговото изпълнение, и провеждат свои собствени независими политики.

Образованието и обучението на деца започва в детските градини. Те могат да бъдат държавни или общински и частни, в зависимост от вида на техния бюджет. В детските градини се обучават деца на възраст от 3 и 6 години (след което те започват първи клас). Предучилищните групи за деца на 5 и 6 години са със задължителен характер, а занятията могат да се провеждат или в детска градина или в начално училище. На края на предучилищното образование се дава оценка за готовност за постъпване в училище чрез съпоставка на постигнатите резултати с тези описани в държавния стандарт. Етапът на предучилищно образование приключва с издаване на лично портфолио за всяко дете.

Предучилищното, началното и средното образование е напълно безплатно в държавните детски градини и училища. Образованието от 5 до 16 години (0-8 клас) е със задължителен характер. Нивата на образование в България са:

- Начален етап (1-4 клас включително)
- Прогимназиален етап (5-7 клас включително)
- Първи гимназиален етап (8-10 клас включително)
- Втори гимназиален етап (11-12 клас включително)

Училищата в България за държавни, общински, частни или духовни и според вида на обучение и преподаване се разделят на неспециализирани и специализирани. Според степента на образование, неспециализираните училища са:

- Начални (1-4 клас включително)
- Основно (1-7 клас включително)
- Средно (8-12 клас включително)
- Обединени (1-10 клас включително)
- Средни (1-12 клас включително)

Според съдържанието на обучението, средните училища са:

- Профилирани
- Професионални

Профилираните училища дават задълбочени познания в специфична насока в съответствие с националния държавен стандарт за този профил. Профилите могат да бъдат както следва:

- Чужд език;
- Хуманитарни науки;
- Природни науки;
- Икономика;
- Софтуер и хардуер;
- предприемачество;
- математика;
- естествени науки;
- художествени изкуства;
- музика;

- физическа подготовка и спорт

Професионалното обучение включва придобиване на знания, необходими за получаване на професионална квалификация, също така и за достигане на критерии за професионална допустимост, в случай че има такива, включително и тези за регулирани професии.

Професионалните средни училища целят покриване на държавния образователен стандарт за придобиване на професионална квалификация в рамките на двата гимназиални етапа.

Друг вид училища са т.н. иновативни училища, които са определени за такива с наредба от Министерския съвет и те трябва постоянно да разработват и прилагат новаторски методи на преподаване и развиване на учениците чрез:

1. Разработване и въвеждане на иновативни елементи в организацията и/или съдържанието на обучението
2. Организиране на нов или подобрен начин на управление, обучение и средата на обучение
3. Използване на нови методи на преподаване
4. Разработване на иновативно учебно съдържание, учебна програма и учебни планове

Специализираните училища обучават експерти в различни сфери като спорт, изкуство, култура и според нуждите на региона. Специализирани училища са:

- Спортни училища (5-12 клас включително)
- Училища по културата (1-12 клас, 5-7 клас, или 8-12 клас);
- Училища по изкуства (1-12 клас, 5-7 клас, или 8-12 клас);
- Духовни училища (8-12 клас).

Началното образование обикновено започва с навършването на седмата година, но не е изключено родителите за запишат детето си в първи клас на 6 годишна възраст. След завършване на 4 ти клас, учениците получават сертификат за начално училище. За придобиване на основна диплома, учениците отиват в училище което предлага начален етап на средно образование или обединено училище.

В повечето училища, годината започва на 15^{ти} Септември и продължава до 15^{ти} или 30^{ти} Юни. Всяка учебна година има 2 срока. В по-голямата част на средните училища, съществуват приемни изпити. Учениците могат да изберат от голям брой училища, всяко с различен фокус на преподаване. (математика, наука или чужд език).

Изпити и национално външно оценяване в образователната система в България са както следва:

1. Начално образование – 4^{ти} клас (10/11 години)
Национално Външно оценяване по следните предмети : Български език и литература, математика, Човек и Природа, Човек и общество
2. Прогимназиална степен - 7^{ми} клас (13/14 години)

Национално външно оценяване по следните предмети: Български език и литература, математика. По избор, учениците могат да положат трети изпит по език.

3. Първа степен на средно образование - 10^{ти} клас (16/17 години)

Национално външно оценяване по следните предмети: Български език и литература, математика. По избор, учениците могат да положат изпит по език и компютърни технологии

4. Втора степен на средно образование -11 -12 клас (18/19 години)

Национално външно оценяване по следните предмети : Български език и литература, математика. По избор, учениците могат да положат трети изпит по език.

2.2.2 Образователната система в Пазарджик

Община Пазарджик е разположена в източната част на област Пазарджик. С площта си от 636,722 km² заема 2-ро място сред 12-те общините на областта, което съставлява 14,21% от територията на областта. Община Пазарджик включва град Пазарджик и 31 села, което я прави 9-а по големина в страната.

По данни на НСИ за 2017 г. населението на община Пазарджик е 108 376 души, от които 68 572 души – в град Пазарджик и 39 804 души в селата. Община Пазарджик се нарежда на 9 място по брой население, спрямо останалите общини.

Образователната инфраструктура на община Пазарджик включва 32 общински детски градини и 46 училища, от които 40 общински и 6 държавни.

Вид на институцията от системата на предучилищното и училищното образование	Финансиране	Брой
Детски градини	Общинско	32
Начални училища I-IV клас	Общинско	6
Основни училища I-VII клас	Общинско	25
Средни училища I-XII клас	Общинско	4
Профилирани гимназии	Общинско	3
Професионални гимназии	Държавно Общинско	6 1
Спортно училище	Общинско	1
ЦПЛР	Държавно Общинско	1 2
Общежитие	Общинско	1
Общо:		82

По данни на НСИ за община Пазарджик за учебната 2017/2018 г.:

- броят на децата, обхванати в детските градини е 3 378;
- броят на учениците, обхванати в училищата е 12 267;
- броят на педагогическия персонал в детските градини е 260;
- броят на педагогическия персонал в училищата е 1 019;
- броят на групите в детските градини е 134;
- броят на паралелките в училищата е 539.

Сектор Образование в Община Пазарджик

Образователни институции	Брой образователни институции	Брой групи	Брой педагогически персонал	Брой деца/ученици
Общински детски градини	32	134	260	3 378
Общински	39	424	812	9 512

Подкрепата на Европейската комисия за изготвянето на този документ не представлява непременно одобрение на съдържанието, което отразява само възгледите на неговите автори и Комисията не може да бъде държана отговорна за използването на информацията, съдържаща се в него.

неспециализирани и специализирани училища				
Общински и държавни професионални гимназии	7	115	207	2 755
Общо:	78	673	1 279	15 645

В две от средните училища в град Пазарджик – СУ „Георги Брегов” и СУ „Димитър Гачев” се обучават общо 162 ученици в профил „Изкуство” – изобразително изкуство/музика в общо 7 паралелки.

В Спортно училище – Пазарджик се обучават 223 ученици в 11 паралелки.

Броят на професионалните паралелки към общинските училища са 24, в които се обучават общо 426 ученици.

Изучавани профили в средните училища и профилираните гимназии в община Пазарджик след завършено основно образование:

Училище	Профил
СУ „Георги Брегов”	Музика
	Изобразително изкуство
ПМГ „Константин Величков”	Математически
	Софтуерни и хардуерни науки
	Природни науки
ПГ „Иван Сергеевич Аксаков”	Хуманитарни науки
	Природни науки
ЕГ „Бертолт Брехт”	Чужди езици
СУ „Д-р Петър Берон”	Предприемачески
СУ „Георги Бенковски”	Предприемачески
СУ „Димитър Гачев”	Музика

Това, което следва е списък с някои професии и професионални направления в местните средни училища.

- Помощник треньор
- Строителен техник
- Приложен програмист
- Готвач
- Фризьор
- Машинен оператор
- Електротехник
- Техник технолог по качеството на храни и напитки

2.2.3 Потенциални слаби страни:

- Учебния план на детските градини не включва теми като еко-градинарство, справяне с отпадъци, опазване на околната среда, енергийна ефективност и ВЕИ;
- Липсата на уроци посветени на компютърна грамотност и липсата на знания за WEB 2.0 и отворени образователни ресурси

- Необходимост от повишаване знанията на възпитатели в детската градина по теми като: Европейски програми и финансиране, възможности за професионално сътрудничество с подобни институции и училища на Европейско равнище и установяване на мрежа от учители за обмяна на професионални идеи и опит.
- Като резултат на глобализацията и миграцията, населението в селските райони започва да намалява и това води до свиване на броя на децата които посещават детска градина.

2.3. Преглед на образователната система в Кочани, Северна Македония

2.3.1 Образователната система в Северна Македония

Предучилищното образование в Северна Македония обхваща деца на възраст между 9 месеца и 6 години, с други думи това са всички деца на възраст преди започване на начално училище. Предучилищното образование и възпитание се осъществява в детски градини и е под управлението на Министерството на труда и социалната политика. Услугите за частична детска грижа, целодневна форма на възпитание и образование в детските градини се предлагат в няколко вида групи, според възрастта на децата. Това са яслени групи (деца от 9 м. до 3 години), детски градини (малки деца, по-големи и още по-големи от 1 до 6 годишна възраст) и групи в които се провеждат дейности извън държавната програма.

Тези институции дават на децата възможност да участват в образователната система на по-ранна възраст. Условия за развитие на потенциала на децата се осигуряват чрез създаване на подходяща предучилищна програма. Поради значението на ранното детско развитие, необходимостта от максимално обхващане на деца от 3 до 6 годишна възраст е изключително важно, за да се осигурят по-добри условия за развитие на детето в следващите етапи на образователния процес.

В Националната програма за развитие на образованието се подчертава необходимостта за организация на различни форми на предучилищно образование насочени към деца със специални потребности – като деца с психични или физически увреждания, деца от изоставачи в развитието си селски райони, деца от социално слаби семейства, деца с Ромски произход и т.н.

На местно ниво, в слаборазвитите селски райони и трудно достъпни места, освен целодневната грижа за децата в детските градини, все още се работи върху развитие на идеята за непълно посещение. Това представлява усвояване на съкратена версия на програмата за предучилищното образование, изготвена на базата на нуждите и интересите на местната среда, насочена към деца на възраст от 3 до 6 години.

Според данни на Държавния Статистически Офис, през 2018 (към 30 Септември) общия брой деца посещавали институции за грижа за деца и образование – детски градини/центрове за ранно детско развитие е 37 615, което е увеличение с 6,6% в сравнение с данни за 2017 година. Годишните доклади покриват 103 институции за грижа за децата и образование през 2018, което е 4,0% повече от 2017 г.

Тези институции осигуряват здравни грижи, храна и ежедневен престой за деца в съответствие с тяхното развитие до навършване на 6 годишна възраст. Децата са разпределени в няколко вида групи (групи за деца на възраст до 2 години групи за деца с увреждания, групи за деца – центрове за ранно детско развитие в рамките на детската градина, групи за пилотни програми и групи за извън-институционални форми) и други групи (храна + следобеден сън).

Брой деца и институции за детска грижа и образование – детски градини/центрове за ранно детско развитие към 2018 г.

	2017		2018		2018/2017	
	Институции	Брой деца	Институции	Брой деца	Институции	Брой деца
Държавни институции за ранна детска грижа и образование – детски градини	64	34112	68	36313	106.3	106.5
Частни институции за ранна детска грижа и образование – детски градини	22	823	24	977	109.1	118.7
Детски градини в частни училища с юридическо лице	4	119	3	116	75.0	97.5
Центрове за ранно детско развитие като държавни юридически субекти.	2	49	2	36	100.0	73.5
Центрове за ранно детско развитие като частни юридически субекти	5	126	4	113	80.0	89.7
Държавни детски градини в рамките на юридически лица за нуждите на работещите	1	43	1	52	100.0	120.9
Детски градини, частна собственост в юридически субекти за нуждите на работещите	1	14	1	8	100.0	57.1

Деца в институции за детска грижа и образование – детски гради/центрове за ранно детско развитие според възрастта. Данните са към 2018 г.

	Общо деца (брой)	Деца (спрямо тяхната възраст)							
		До 1 годи на	Навър шили 1 година	Навър шили 2 години	Навър шили 3 години	Навър шили 4 години	Навър шили 5 години	Навър шили 6 години	На 7 годи ни
2017	35286	569	2202	4629	6934	7809	9406	3736	1
2018	37615	865	2579	5184	7659	8920	10186	2222	/
2018/2017	106.6	152.0	117.1	112.0	110.5	114.2	108.3	59.5	/
Деца до 2 годин	4495	837	2533	1125	/	/	/	/	/

Подкрепата на Европейската комисия за изготвянето на този документ не представлява непременно одобрение на съдържанието, което отразява само възгледите на неговите автори и Комисията не може да бъде държана отговорна за използването на информацията, съдържаща се в него.

и									
Деца на възраст между 2 г. и възраст за започване на училище	30641	/	/	3848	7165	8201	9325	2102	/
Комбинирана група	1770	28	44	211	364	519	550	54	/
Деца със специални потребности	196	/	2	/	32	48	69	45	/
Групи от центрове за ранно детско развитие в детската градина	495	/	/	/	93	148	235	19	/
Групи за пилотни програми	18	/	/	/	5	4	7	2	/
Групи за допълнителна институционална работа	/	/	/	/	/	/	/	/	/

Подкрепата на Европейската комисия за изготвянето на този документ не представлява непременно одобрение на съдържанието, което отразява само възгледите на неговите автори и Комисията не може да бъде държана отговорна за използването на информацията, съдържаща се в него.

Други групи (храноден)	930	/	/	/	/	/	/	3	927
------------------------	-----	---	---	---	---	---	---	---	-----

Образованието е задължително за възрастите между 6 и 19 години за общо средно образование или от 6 до 17,18 или 19 за професионално образование и обучение, в зависимост от избраната специалност.

Образователната система на Република Северна Македония се състои от три под-системи:

- **Начално образование** (ISCED 1 и ISCED 2): е с продължителност от 9 години, безплатно и задължително за всички деца между 6 и 15 години без значение на пол, религия и националност. Дейностите по началното образование са определени и регулирани от Закона за начално образование, както и със Стратегията за девет-годишното начално образование. Мисията на тази под-система е да отгледа, образова и напътства. В първите три възрастови групи, оценяването на учениците е описателно, а за останалите е с оценки (от 1 до 5). Частните начални училища не се признават в македонската образователна система. Въпреки това, частните начални училища съществуват и техни ученици са предимно деца с чуждо гражданство. В страната има 347 начални училища (около 1100 с техните подразделения).
- **Средно образование** (ISCED 3): общо средно образование (гимназия) с продължителност от 4 години и професионално образование (професионално училище) с продължителност от две (двугодишно професионално образование), три (професионално образование за професии) или четири години (професионално техническо образование). Средното образование е задължително и обхваща всички деца на възраст между 15 и 19 години в общото средно образование, от 15 до 17, 18, или 19 в професионалното образование, в зависимост от избраната специалност. Дейностите и отговорностите в средното образование са определени и регулирани от Закона за средно образование и Закона за професионалното образование и обучение. Средното образование е безплатно в обществените училища. Учениците имат възможност също така да се записват и в частни средни училища, които се признават от образователната система на Република Северна Македония; има 16 частни средни училища в страната. В някои училища съществува преподаване на два езика, в които част от предметите се преподават на чужд език (френски или английски). Общата бройка на средните училища е 124, от които 108 са обществени и 16 частни. От тях, 23 са гимназии; 43 са професионални; 33 са комбинирани (гимназия и професионално обучение); 4 училища са предназначени за деца със специални потребности; 5 са училища по изкуствата.
- **Висше образование** (ISCED 5, 6 и 7): реализира се чрез степени дипломирани студенти, магистърско образование и докторско образование във висши учебни заведения, които са автономни и независими. Има 7 държавни университета и 14 частни в Република Северна Македония. Дейностите са определени и регулирани от Закона за висшето образование. В съответствие с националната политика за предоставяне на равен достъп до висшето образование, социално сближаване и принципа „учене по време на целия живот“, държавата одобри Проект 35/45, който има за цел да привлече повече студенти от възрастовата група 35 до 45 години.

Образователната система обхваща също така и деца със специални нужди и такива, които са записани в специализирани училища или такива в общия образователен процес, в зависимост от предпочитанията на учениците и техните родители. Съществува отделна учебна програма за тези училища.

2.3.2 Образователната система в Кочани

Кочани е град, разположен в източната част на Северна Македония. Той има население от 38 092 жители и е център на община Кочани. Градът се разпростира върху Северната част на равнина Кочани, по продължение на река Кочани в мястото в което тя оставя планината зад себе си и се разлива в равнината.

Етническата структура на населението е както следва:

- Македонци: 90.3%
- Роми: 5.0%
- Турци: 3.0%
- Власи: 0.5%
- Сърби: 0.2%
- други: 1.0%

От религиозна гледна точка, по-голямата част от населението е православни християни 96%, Мюсюлмани 3%, Католици 0,3 % и други 0,7 %.

В град Кочани има 5 начални училища:

- Начално училище „Никола Карев“
- Начално Училище „Св. Кирил и Методи“
- Начално училище „Раде Кратовче“
- Начално училище „Малина Попоиванова“
- Начално училища „Кръсте П. Мисирков“

Също така, на територията на града има и 2 средни училища.

- Гимназия „Люпчо Сантов“ (профил Икономика)
- Средно училище „Гошо Викантев“ (профил електроника и механика)

Освен това съществува и начално училище с профил Музика.

- Начално Музикално Училище Ристо Юруков

Градът също поддържа и общинска библиотека Искра.

През учебната 2019/20 година, ситуацията с началните училища е следната:

Начално училища	Брой ученици	Брой класове	Среден брой деца в клас
НУ “Кръсте П. Мисирков”	224	19	11,78
НУ “Св. Кирил и Методи”	972	48	20,25
НУ “Раде Кратовче”	478	30	15,93
НУ “Малина Попоиванова”	546	33	16,54
НУ “Никола Карев”	500	36	13,8
ОБЩО	2 720	166	16,38

През учебната 2019/20 година, ситуацията със средните училища е следната:

Средно училище	Брой ученици	Брой класове	Среден брой деца в клас
СУ “Люпчо Сантов”	619	32	19,34
СУ “Гошо Викентиев”	667	36	18,52
ОБЩО	1 286	68	18,91

Подкрепата на Европейската комисия за изготвянето на този документ не представлява непременно одобрение на съдържанието, което отразява само възгледите на неговите автори и Комисията не може да бъде държана отговорна за използването на информацията, съдържаща се в него.

От 5ти август 2019 г. (Държавен вестник Бр. 161 на Република Северна Македония) се налагат промени в националния Закон за образование, в които се акцентира върху включването на децата със специални нужди и системната работа с надарени и талантиливи деца.

В Кочани, има една държавна предучилищна институция – детска градина Павлина Велянова, една частна детска градина Амичи и един образователен център Кликер.

Държавната детска градина Павлина Велянова има възможност да приеме 650 деца от предучилищна възраст (от 9 месеца до 6 години). Тя има 4 сгради в Кочани и една в с.Оризари, в която за записани 783 деца.

Сгради	Брой групи в сградата	Брой възпитатели	Брой асистенти на възпитателите
Бамби	5	3	7
Звезди	8	6	10
Слънчогледи	8	4	13
Цветя	7	4	12
Кокиче	2	2	2
общо	30	19	44

От Август 2019, започва строежа на нова сграда, която ще бъде част от детската градина, и от Септември 2019 се очаква да започне работа центъра за ранно детско развитие в Търкане, който също ще бъде част от детската градина.

Сграда Бамби

Това е основната сграда на детската градина, разположена в центъра на град Кочани. Тя и първата построена и може да приеме 155 деца, разделени на 5 групи: деца от 9 месеца до 2 години, деца между 2 и 3 години, между 3-4, 4-5, и 5-6 години. Като централна сграда, тя има 32 служителя (административен персонал, възпитатели и технически персонал).

Група	Брой Групи	Норматив	Брой Записани деца
0-2 години	1	10 - 12 деца	19
2-3 години	1	12 - 15 деца	29
3-4 години	1	15 - 18 деца	37
4-5 години	1	18 - 20 деца	34
5-6 години	1	20 - 25 деца	36
Total	5		155

Сграда Звезди

Тази сграда има 20 служителя и в нея са записани 168 деца, разпределени в 8 групи. Тя също е разположена на територията на град Кочани.

Група	Брой Групи	Норматив	Брой Записани деца
0-2 години	2	10 - 12 деца	14
			14

Подкрепата на Европейската комисия за изготвянето на този документ не представлява непременно одобрение на съдържанието, което отразява само възгледите на неговите автори и Комисията не може да бъде държана отговорна за използването на информацията, съдържаща се в него.

2-3 години	1	12 - 15 деца	31
3-4 години	2	15 - 18 деца	19
			19
4-5 години	1	18 - 20 деца	29
5-6 години	2	20 - 25 деца	20
			22
Total	8		168

Сграда Слънчоглед

В тази сграда работят 21 служителя и в нея са събрани 215 деца, разделени в 8 групи. Тя също е разположена в град Кочани.

Вид група	Брой групи	Норматив	Записани деца
0-2 години	2	10 - 12 деца	14
			17
2-3 години	2	12 - 15 деца	30
			28
3-4 години	1	15 - 18 деца	36
4-5 години	1	18 - 20 деца	34
5-6 години	2	20 - 25 деца	28
			28
Общо	8		215

Сграда Цветя

Тази сграда разполага с 19 служителя и записани 195 деца, разделени в 6 групи. Тя също е разположена в Кочани.

Вид група	Брой групи	Норматив	Записани деца
0-2 години	1	10 - 12 деца	19
2-3 години	2	12 - 15 деца	25
			25
3-4 години	1	15 - 18 деца	33
4-5 години	2	18 - 20 деца	28
			28
5-6 години	1	20 - 25 деца	37
Общо	6		195

Сграда Кокиче

Сграда Кокиче разполага с 5 заети и 50 деца, разпределени в 2 групи. Сградата се намира в с.Оризари.

Вид група	Брой групи	Норматив	Записани деца
Смесени групи 2-6 години	2	10 – 20 деца	25

Подкрепата на Европейската комисия за изготвянето на този документ не представлява непременно одобрение на съдържанието, което отразява само възгледите на неговите автори и Комисията не може да бъде държана отговорна за използването на информацията, съдържаща се в него.

			25
Общо	2		50

2.3.3 Потенциални слаби страни:

- броят на записаните деца надхвърля предвидения капацитет на детската градина
- липса на теми свързани с опазване на околната среда и нашата екосистема
- липса на технологично оборудване, адаптирано за деца в детска градина
- липса на практическо обучение на тези теми
- съществуват трудности пред компаниите, от тази сфера, които иска да посетят детските градини или да поканят деца. Най-често това са големия брой деца в групите и трудното им организиране.

3. Принципи и ценности на сътрудничеството между страните

Изпълнението на стратегическото партньорство в сферата на образованието между община Кочани, община Пазарджик и община Лудбрег ще се основава на следните принципи и ценности:

Сътрудничество – с цел да се осигури безопасна и позитивна среда, в която младите хора ще се развиват, усъвършенстват и ще бъдат партньори;

Стабилност и дългосрочни ценности – за да се гарантира качеството на образователния процес и в същото време да се създадат условия за образование на идващото поколение.

Интеграция - обединяване на постиженията при изпълнение на дейностите, определени със стратегическите цели, които са посветени на осигуряване на оптимално разпределение на наличните ресурси и интегриране на всички категории фактори, особено учениците, и непрекъснато удовлетворяване на нуждите на бедните и уязвими групи;

Мотивация - за да се постигне максимален ефект в прилагането на компетентностите

Законност – с цел гарантиране прилагането на приетия стратегически документ в съответствие със законите и общата приемственост на обществото и на местното население

Професионализъм и точност – за осъществяване на дейностите в съответствие с правните норми и процедури чрез използване на доказани положителни практики и оправдаване на политическите решения;

Участие – за да могат всички граждани във всички групи заинтересовани страни да бъдат включени в процесите на консултации и прилагане на компетентността в обществените политики с местно значение

Продължителност - за запазване и насърчаване на традицията за насърчаване на образовани хора, които имат качествени и използваеми знания и умения за подобряване качеството на живот за отговорно участие и принос към общността

Откритост и ориентация - за да се отговори на нуждите на гражданите и на пазара на труда и да се насърчи здравеопазването - с цел създаване на условия за едно здраво население.

4. Мисия, визия и основни цели

Мисия:

Подобряване опита и знанията на учениците и учителите в основните училдетските градини по темите на проекта. Да продължи да се поддържа и разширява сътрудничеството между участващите партньори. Да се въведат нови иновативни методи на преподаване чрез използване на ИКТ инструменти; да се създаде силна връзка между организациите на партньорите по проекта по време на изпълнение на проектните дейности; да се споделят добри практики и иновации; да се обучат учителите по различни съвременни теми, които ще преподават по-късно на техните деца от детската градина.

Визия:

Устойчиво развитие и чиста околна среда; смекчаване на отрицателното въздействие от промените на климата; създаване на мрежа от контакти между трите участващи организации в следните сектори: Публичен, Образователен и граждански; добре –образовани и мотивирани деца и учители; демонстрация и валидиране на иновативни методи на преподаване в образователната система.

Цели:

- Подкрепа и задълбочаване на сътрудничеството между трите общини, училищата, преподавателите и учениците и развитие на стратегическото партньорство за образование в пред-училищните институции;
- Използване на отворените образователни ресурси за преподаване на специфични теми като управление на отпадъците, еко градинки, опазване на околната среда, енергийна ефективност и възобновяеми енергийни източници.
- Участие на учителите и от трите общини чрез използване на методи за отворен образователен форум;
- Разработване на иновативни методи за преподаване на възобновяеми енергийни източници, управление на отпадъци, еко градинарство, и опазване на околната среда;

5. Ключови партньори, предизвикателства и предимства

5.1. Ключови партньори:

Ключовите партньори при изпълнението на стратегията са: всички партньори по проекта

5.2. Предизвикателства

- Осигуряване на необходимата подкрепа от всички ключови партньори, включени в стратегията
- Ограничени финансови ресурси, човешки капитал и време
- Създаване на гъвкава предучилищна програма

5.3. *Потенциални мерки*

Области и действия за подобряване на образователния процес с активно участие на общини, обществени и неправителствени организации в градовете Кочани, Пазарджик и Лудбрег.

Следните области и действия за подобрене се определят като най-подходящи и с висока степен на вероятност за успешно изпълнение в рамките на бъдещото сътрудничество между партньорите по проекта:

Общини, комунални предприятия и образователни власти може да осигурят подобрения в следните области:

- повишаване екологичното съзнание на децата във всички нива на учебния процес (от детски градини до гимназиите), чрез сътрудничество между представители на общините, комуналните предприятия и учители и ученици и осигуряване на активното им участие във всички кампании за повишаване на осведомеността.
- увеличаване на цялостното разбиране на дейности, свързани с обществеността (организиране на посещение и мониторинг на процеса в рамките на един работен ден на комуналните предприятия за събиране на твърди битови отпадъци, центрове за рециклиране, пречистване на питейната вода, пречиствателни станции, публични предприятия за поддържане на градски зелени площи)
- насърчаване и развитие на предприемачеството, креативната индустрия, креативното предприемачество и общите бизнес начинания с установяване на взаимосвързаност с МСП от частния сектор
- подпомагане на кариерните консултантски дейности за учениците с цел подобряване на собствените им умения и компетенции,
- повишаване нивото на ангажираност и участие в местното общество чрез насърчаване на доброволчеството сред всички ученици;
- усъвършенстване на транснационалното сътрудничество и контактите на учители и ученици в рамките на международни проекти;

НПО могат да гарантират увеличаване на общите умения и компетенции на ученици и учители в следните области:

- да предоставят специфични знания и да помагат на персонала в образователната система в процесите на разработване на проектни идеи и подготовка на проект за кандидатстване (например малки проекти за образователно оборудване и практическо използване на слънчева енергия);
- подготовка и реализиране на обучения за изграждане на капацитет на преподаватели от техническите дисциплини по темите за използване на ВЕИ, ЕЕ, изменение на климата и опазване на околната среда;
- оказване на подкрепа в създаването на съответните международни контакти (между училища, образователни органи, обществени предприятия и институции, спонсори ...) в рамките на други международни проекти;
- мотивиране на учениците и преподавателите да участват в дейности, които са полезни за обществото (екологични и социални дейности);
- оказване на подкрепа и стимулиране активното участие на учители/ преподаватели в неправителствения сектор в рамките на малки проекти.

И двата вида партньори, обществени организации и НПО, ще се опитат да проучат възможността за по-голямо разгръщане на зелени обществени поръчки (ЗОП) в техните ежедневни дейности, тъй като, както е посочено от Европейската комисия, ЗОП може да доведат до голям брой ползи: екологични, социални, икономически и политически, което в крайна сметка ще доведе до отлични възможности за устойчиво развитие на местно ниво. ЗОП са пряко свързани с въпроси като: енергийна ефективност, възобновяеми енергийни източници, опазване на околната среда и въпроси, свързани с изменението на климата. Поради тази причина, партньорите от консорциума се ангажират сами да търсят инициативи, проекти и инструменти за по-нататъшното развитие на тази тема.

6. План за действие

В плана за дейността се определят всички основни цели съгласно предварително показаните примери, където по идентичен начин се представят в съответствие с постигането на определена цел - изпълнител на дейността, време за изпълнение, очаквани резултати, други участници, което означава човешки ресурси, както и предпоставки за изпълнение на предвидените дейности.

Дейност 1:

Описание на дейността:	на	Проект: „Устойчиви енергийни източници в нашите детски градини – SUSTAIN ENERGY KIDS
		Един от най-важните уроци, който можем да предадем на нашите деца е за разликата между възобновяеми и невъзобновяеми източници на енергия. Жизнено важно е идните поколения да са добре информирани за намаляващите ресурси на планетата ни, и за това какво могат да направят те, за да предотвратят изострянето на ситуацията. Този проект цели да повиши осведомеността на децата за недостига на традиционните изкопаеми ресурси и да подчертае значението на алтернативните източници на енергия. Проектът ще търси начини за поставяне на основите на знанието за ВЕИ сред децата от предучилищните групи. Взимайки под внимание ранната възраст на нашата целева група, проекта ще цели да представи темата чрез картини, постери, снимки, флаш карти, съзтезания, игри и няколко реални експеримента. Проектът ще започне чрез запознаване на възпитателите и децата с основните термини и създаване на речник чрез използване на флаш карти и игри. Те ще придобият знания за енергията и нейното място в нашето ежедневие – за готвене, осветление, зареждане на електронни устройства, за каране на автомобили, както и източниците на енергия. След това, проекта ще наблегне на разликите между изчерпаеми и неизчерпаеми природни ресурси чрез използване на работни листа, рисунки, оцветяване, и изработката на постери. Примерни теми за уроци и упражнения • Въведение в Енергията – същност, енергията у дома, слънцето, огънят и светлината – първи енергийни източници, примери от живота и заобикалящия ни свят. • Традиционни източници на енергия – въглища, нефт, електричество – произход и как те достигат до нашия дом • ВЕИ – същност и значение, Фокус върху слънцето, вятъра, водата, геотермални източници на енергия и изгаряне на

	дървесна биомаса • Ден на слънчевата енергия – същност, слънчевата енергия в нашия дом – какво може да бъде захранено със слънчева енергия, примери и дейности • Ден на Вятърната енергия – същност, примери и дейности • Ден на Водната енергия – същност, примери и дейности – постери със снимки от язовири и реки • Ден на енергията от дървесна биомаса – същност, примери и дейности, запознаване с дървения чипс, пелети и изнасяне на тема за биомасата • Възобновяеми срещу невъзобновяеми източници на енергия – състезания с въпроси и упражнения, демонстрационен урок пред родители. Друга, основна цел на проекта ще бъде промяна в навиците на децата. В тази връзка, децата ще влезнат в ролята на еко-полицаи/ еко патрули . Те ще изработят значки и ще трябва да контролират пускането/гасенето на лампите у дома, да спират течащата вода при миене на зъби, да сепарират пластмасата от хартия и т.н. По този начин, цялото семейство ще бъде въввлечено в същността на проекта и ще подкрепи дейностите на детската градина. Проектът предвижда етап от направата на експерименти и изучаване на силата на енергията в действителност. Мисленето „извън кутията“ ще бъде допълнителен фокус на практическите експерименти. Експериментите ще са обединени от заглавната тема “Включи осветлението“ тъй като това е най-лесния начин да обясним на децата значението на енергията и стойността на ресурсите. Алтернативни начини за включване на осветлението/енергията у дома • Изработване на макет на къща със соларно захранване чрез сглобяване на комплект от части (в къщичката ще има малка LED лампа, която ще се включи при генериране на слънчева енергия) • Изработване на макет на къща със захранване от мини вятърна турбина – чрез сглобяване на комплект от части от типа на направи си сам (в къщата ще има малка лампа, която ще светне в момента в който вятърната турбина генерира достатъчно енергия) • Демонстрация на енергията която може да бъде произведена от водните ни ресурси чрез изработка на водна турбина (отново демонстрация с малка лампичка вътре в къщата) • Демонстрация на енергията от биомаса и на дървените палети в частност – как се произвеждат, как ги използваме, възможна визита до производител на пелети. Всички комплекти ще бъдат осигурени от финансовите средства по проекта. Децата ще бъдат разделени на отбори и всеки отбор ще изработи своя макет на къща с алтернативно „включване на осветлението“. Това ще се случи с помощта на експерт, който ще даде инструкции за сглобяване както на възпитателите, така и на децата. Работни листа и такива за оцветяване ще бъдат създадени от децата на всеки урок и по този начин, накрая на проекта те ще могат да съберат на едно място всички теми, за да получат малък учебник за ВЕИ, създаден от самите тях. Всички участващи градини ще споделят постерите, изложби от
--	---

	снимки, резултати от състезания и макетите на експериментите.
Изпълнител на дейността:	1. Детски градини от няколко различни европейски държави 2. Експерти по проекти свързани с ВЕИ и чиста енергия 3. Местни експерти по разработване на политики – представители на местни и регионални власти, НПО, представители на образователните институции, научни институции 4. Експерти по провеждане на информационна кампания: това могат да бъдат представители на местни/регионални власти, НПО с подобни интереси или други комуникационни експерти.
Очаквани резултати:	Повишаване на: - Знанията по въпроси свързани с опазване на околната среда - Знания за генериране на енергия от ВЕИ - Умения и знания на учители върху съвременни теми като проекти за чиста енергия, устойчиво производство на енергия, и промяна на климата - Промяна в поведението и навиците на най-малките представители на бъдещото поколение към по-рационално използване на недостатъчните традиционни ресурси - Местни закони и наредби с цел интеграция на ВЕИ предмети в програмата на детските градини - Отношение – „Направи си сам“ и мислене „извън кутията“, саморазвитие г. и повишаване на творческите умения.
Период на изпълнение:	2021-2024
Човешки ресурси:	- Учители от детските градина - Експерти по ВЕИ проекти - Експерти по разработване на политики от различни ключови заинтересовани групи като: обществени организации, НПО, образователния сектор - Експерти по осъществяване на информационна кампания
Бюджет:	200,000 – 400,000 евро
Финансови средства:	Програма Еразъм+, както и други потенциални Европейски програми за следващия програмен период 2021-2027 г.

Дейност 2:

Описание на дейността:	Проект „Екология – Видео стрийм“ – ECO – STREAM Комуникацията и човешкия контакт винаги са били неразделна част от живота ни. Речта, слушането, пеенето и способността ни да се учим от опита на другите са част от нашето ежедневие. Те стимулират толерантност, и допринасят за приемане на културните различия. Възпитаване на децата в духа на толерантността към различията на техните връстници и разбиране към културния сблъсък е основната част от тяхното израстване. Този проект ще обхване дейности и упражнение от детската градина, които развиват лично отношение и развиване към индивидуалния подход на всеки и неговата гледна точка. Екологията е обща тема, която трябва да бъде разисквана от всеки – започвайки от децата. Те могат лесно да общуват и да опитват нови неща като онлайн стрийминг. Какво малките правят най-добре? Как те научават за света около тях? Един начин е чрез пеене. Това е едно от дейностите, които могат да бъдат стриймване през интернет. Децата от участващите страни могат
-------------------------------	--

	да приготвят къси песни за света, за Майката Земя за значението на чистата природа и те могат да ги споделят един с друг. Чрез жестове или кратки танци, те могат успешно да предадат своето съобщение. Освен това, децата могат да се поканят едни други на „виртуална маса“ където да споделят своето обедно меню. Децата ще говорят за това с какво се хранят и от къде идва храната. Дали идва от местна ферма, или напротив – дали е с произход от друга страна. Изработката на кратка презентация за общото в обяда им е достатъчно, за да поддържа любопитството на децата. Като допълнение към споделяне на песни и информация за храната, децата ще използват социалния канал за споделяне на игри. Лесни игри за рециклиране на опаковки и управление на отпадъците могат да бъдат демонстрирани през интернет.
Изпълнител на дейността:	1. Детски градини от няколко различни Европейски страни 2. Експерти по рециклиране и управление на отпадъците 3. Обществени компании за управление на отпадъците 4. Местни експерти за разработване на политики: представители на местни/регионални власти, НПО, образователни институции и др. 5. Експерти по реализиране на информационна кампания: това могат да бъдат представители на: местни/регионални власти, неправителствени организации с подобни интереси и др. 6. Специалисти по компютри и интернет
Очаквани резултати:	Повишаване на: - Информираността по теми свързани с опазване на околната среда - Знания за това как да минимизираме отпадъка, който генерираме - Умения и знания на учителите за съвременни теми като проекти за чиста околна среда, промяна на климата и теми за културния сблъсък - Поведенческа промяна сред най-малките членове на нашето общество (децата от детските градини) към по-регионално използване на ресурси, поддържане на добри взаимоотношения един с друг и постигане на толерантност към особеностите на техните връстници - Местни закони и наредби с цел интеграция на ВЕИ предмети в програмата на детските градини
Период на изпълнение:	2021-2024 г.
Човешки ресурси:	- Учители от детски градини - Експерти по рециклиране на отпадъци, местни публични компании, IT експерти - Политически експерти от различни ключови заинтересовани групи като : публични власти, НПО и образователния сектор - Експерти по информационна кампания
Бюджет:	5,000 – 40,000 евро
Финансови средства:	Местен общински бюджет и/или Европейски програми от следващия програмен период 2021 – 2027 г.

Дейност 3:

Описание на дейността:	<i>Предприемачество в детската градина</i> Националната програма за предучилищното образование, както и тази
-------------------------------	--

	за образованието от начален и гимназиален етап има една основна цел - изравняване на нуждите и целите за развитие на обществото с тези на индивида. Самоинициативата и предприемчивостта са сред компетенциите и уменията, които ние трябва да развием в нашите деца. Това включва творчество, иновации, работа в екип, решаване на конфликти без агресия, проектно планиране за постигане на цели и уменията, необходими за развитие на пазарни дейности. Цели на проекта: • Развитие на идеята за ранно образование по предприемачество • Създаване на предприемачески дух чрез игра и разнообразие на дейности подходящи за деца. • Сътрудничество с местната общност • Възприемане на позитивни и точни позиции свързани с предприемачеството • Развитие на компетенции, необходими за предприемачеството • Развитие на правила и споразумения • Познаване на паричната система и системата за спестявания. Потенциални теми за уроци и упражнения • Какво е предприемач? – проверка на знанията на децата по темата. Какви са техните отговори и какво мислят те . • Запознаване на децата със същността на предприемачеството и как се става предприемач • Можем ли да бъдем предприемачи и как? • Запознаване с паричната система, разпространение и спестявания. • Запознаване с продуктите, подходящи за предприемачество • Снабдяване с материали и оборудване • Продуктов дизайн • Промоционални материали и дейности • Сътрудничество с местната общност • Продуктова продажба • Разпределяне на печалба, намаляване на разходите, определяне на печалбата, разпределяне на заплати и инвестиция в нов продукт Дейности, които могат да бъдат изпълнени: • Обучение на учители по предприемачество насочено към деца от предучилищна възраст • Обучение на деца за предприемачи • Ролеви игри • Посещение на местни предприемачи • Установяване на малък бизнес, (избор на име, създаване на символ, капитал) • Производство на еко торбички – рисуване за деца • Рисуване върху вратовръзки • Рисуване върху шал • Създаване на гerdани от детски рисунки – 3Д принтер • Изработване на бижута от епоксидна смола • Печене на сладки • Организация на панаир на малките предприемачи • Церемониална сесия с резултатите от доклада и разпределение
--	--

	на печалбата • Определяне на място от страницата на детската градина, където ще бъдат показвани всички предмети изработени от децата
Изпълнител на дейността:	1. Детски градини от няколко различни Европейски държави 2. Експерти по разработване на политики: представители на местни/регионални власти, на НПО сектора, на образователните институции 3. Експерти по организация на информационна кампания : това могат да бъдат представители на: местни/регионални власти, неправителствени организации с подобни интереси и др. 4. IT експерти.
Очаквани резултати:	1. Повишаване знанията и уменията на децата: креативност, организационни умения, социални умения, връзки с обществеността, носене на отговорност, възможност за учене и практика на това какво е да си предприемач, използване на нови материали и продукти, отговорност към парите и тяхната ценност, запознаване с паричната система, банкиране и организация на фирмата, учене на постоянство за постигане на резултат, приемане на загубата. 2. Създаване на изкуство за най-малките. 3. Организиране на „търговски панаир“ с цел продажба. 4. Най-малко 4 обучени преподавателя по „предприемачество в детската градина“. 5. Разпространяване на предимствата от обучението на ИКТ предмети в детската градина. 6. Разпространение на ползите от проекта в други местни и регионални детски градини. 7. Създаване на специално място на страницата на детската градина, за показване на изработените продукти.
Период на изпълнение:	2021-2025 г.
Човешки ресурси:	- Учители от детските градини - Експерти по създаване на информационна кампания - Местни предприемачи
Бюджет:	5.000,00 – 7.000,00 евро
Финансови източници:	Местен общински бюджет и/или Европейски програми от следващия програмен период 2021-2027 г. като например програма Еразъм+

Дейност 4:

Описание на дейността:	STEM стая в детската градина Основната идея, зад този проект е да се разработи собствен образователен подход за внедряване на STEM предмети (наука, технология, инженерство и математика) в образователната програма на деца от детската градина. Предвидените дейности свързани със STEM предмети ще дадат възможност на малките ученици да откриват и проучват, да учат активно, в атмосфера наподобяваща тази на студентски лекции, като се възползва от един образователен метод който поставя детето в центъра като активен участник в собственото му учене. Експерти от НПО сектора ще подготвят списък с необходимото оборудване и ще обучат детските учители как практически да оползотворят техните ежедневни дейности с децата. Възпитател от детската градина, като се базира на придобитото знание
-------------------------------	--

	от обученията, ще разработи свой собствен образователен подход, който ще бъде описан и представен под формата на Ръководство. Местните образователни власти ще подсикурат разпространението му във всички детски градини в региона. Чрез социалните мрежи ще се осигури свързаност на детските учители от различните страни.
Изпълнител на дейността	1. Детски градини от няколко различни Европейски държави 2. Експерти за разработване на политики: представители на местни/регионални власти, на НПО сектора, на образователните институции 3. Експерти по създаване на информационна кампания: това могат да бъдат представители на: местни/регионални власти, неправителствени организации с подобни интереси и др. 4. IT експерти.
Очаквани резултати	- Създаване на специализирани зали/класни стаи по STEM предмети, в рамките на детската градина, за провеждане на занятия по темата - Снабдяване с оборудване, подходящо за направата на STEM експерименти за деца - Минимум 4 обучени учители от всяка участваща детска градина - Вътрешна информационна кампания, за предимствата от внедряване на STEM предмети в детската градина Външна информационна кампания, насочена към други детски градини на регионално и държавно ниво.
Период на изпълнение	2021-2025 г.
Човешки ресурси	- Учители от детски градини - Експерти в областта на STEM предметите, които могат да предложат експерименти, подходящи за предучилищна възраст - Експерти по информационни кампании
Бюджет:	7000-8000 евро на училище, за оборудване на класна стая по STEM предмети (включително за мебели, IT оборудване и всичко необходимо за провеждане на експерименти свързани със STEM предмети)
Финансови източници:	Проектните дейности могат да бъдат финансирани от много други различни източници, но проектът е добра основа за кандидатстване по програма Еразъм+.

7. Финансиране на дейностите

Дейностите, описани в тази стратегия ще бъдат финансирани с бюджетите на общините или със средства, осигурени от различни проекти и програми.